Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија” бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11), како и врз основа на член 25 став 2 и став 5 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 103/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 42/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13, 41/14, 116/14, 135/14, 10/15, 98/15, 145/15, 30/16, 127/16, 67/17 и 64/18) министерот за образование и наука ја утврди Наставната програма по музичко образование за VIII (осмо) одделение на деветгодишното основно образование.

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

Наставна програма

МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ

VIII (осмо) одделение

деветгодишно основно образование

Скопје, 2019 година

Назив на наставната програма	Музичко образование
Тип на наставна програма	Задолжителна
Година на изучување	VIII (осмо одделение)
Број на часови неделно/годишно за реализација на наставната програма	1/36
Наставни теми на наставната програма	• **ИЗВЕДБЕНИ АКТИВНОСТИ** (пеење, свирење на детски музички инструменти и музичко изразување и творење) • **СЛУШАЊЕ МУЗИКА** • **МУЗИЧКА ПИСМЕНОСТ** • **НАРОДНО МУЗИЧКО ТВОРЕШТВО – Народни ора** НАПОМЕНА: Наставниците секогаш можат да направат свој избор на песни и композиции за пеење и слушање музика користејќи ја предлог - листата дадена во наставната програма.

ВОВЕД

Музиката како интегрален и исклучително важен дел на човековата култура и живот зазема значајно место во воспитанието и образованието. Музичкото образование е задолжителен предмет за учениците од I до IX одделение и застапен е со 2 часа од I до V одделение и 1 час од VI до IX одделение.

Целта на наставата по музичко образование е учениците да развиваат љубов кон музиката, да се запознаат со суштинските карактеристики на музиката преку личното искуство за да можат да ги разберат и доживеат музичките дела и да учествуваат во музичкиот живот во училиштето и надвор од него.

За да се оствари целта на наставата учениците ќе учествуваат во различни активности: пеење, свирење, запознавање со народното творештво, слушање музика од домашни и странски автори, како и музика од сите народи кои живеат во нашата држава. Преку запознавањето на домашната и светската музичка култура, како и народното музичко творештво на својот народ и народите кои живеат во нашата држава, и преку практичното музицирање учениците ќе ги збогатат своите искуства и знаења и ќе ги развијат своите музички способности. Поттикнувањето на креативноста на учениците е многу важен сегмент во наставата и затоа треба да им се овозможува да учествуваат во музичките активности во одделението и училиштето, а надарените ученици да учествуваат во училишните музички ансамбли (хор, оркестар и др.).

Наставниот предмет музичко образование има надворешна интеграција со другите наставни предмети: ликовно образование, мајчин јазик, математика и др. Значајно место треба да има и примената на ИКТ во наставата по музичко образование која овозможува на интересен и апликативен начин учениците да стекнат нови сознанија и вештини.

Во вториот развоен период музичкото образование продолжува да го остварува своето комплексно делување врз развојот на детската личност, поттикнувајќи ги емоциите и интелектуалната активност, стекнување естетски чувства и позитивни морални особини, креативност и самостојност, самодоверба и свесност за својата вредност, ослободувајќи ги учениците од стрес и напнатост.

ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ВО VIII ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- да применува правилна вокална интерпретација;
- да го утврди опсегот на гласот а мало – d2;
- да пее песни со разновидна мелодиска линија, различни по карактер и содржина на македонски јазик и јазиците на народите кои живет во нашата земја;
- да ги запознава музичките инструменти и инструментални состави во инструментални и вокално-инструментални музички дела;
- да разликува групи на инструменти и инструментални состави;
- да се запознае со формата симфонија;
- да ја усвојува скалата G-dur (теоретски и по слух);
- да ја усвојува скалата e-moll / природен, хармонски и мелодиски вид (теоретски и по слух);
- да пее и свири ритмички и мелодиски вежби со шеснаестина нота и пауза во рамноделни и нерамноделни 5/8 и 7/8 такт;
- да го применува нотното писмо во музичко-изведбените активности;
- да ги запознава народните ора на македонскиот народ и на народите кои живеат во нашата држава;
- да се поттикнува на сопствено музичко изразување;
- да користи ИКТ за креативни активности, презентации, запознавање со музичката писменост и др.

	ТЕМА 1. ИЗВЕДБЕНИ АКТИВНОСТИ (10 часа) (пеење, свирење на детски музички инструменти и музичко изразување и творење)			
Ред. број	**Резултати од учењето**	**Содржини и поими**	**Активности и методи**	**Стандарди за оценување**
1.	**Ученикот/ученичката:** -објаснува за содржината на песната и дискутира за карактерот на песната; -пее песни по слух и ноти и различни по карактер и содржина; -применува правилна вокална интерпретација.	**Обработка на популарни, уметнички, народни песни со опсег а мало - d2 по слух и со примена на нотен запис**	**Активности** **Пеење песни по слух:** **-**демонстрирање на песната од страна на наставникот. -изговарање на литературниот текст и дискусија за содржината, непознати зборови, карактер и др.; -распејување со неутрален слог; -пеење по фрази, реченици и строфи (наставник-ученици); -пеење цела песна индивидуално, во групи и сл. со уметнички израз. **Пеење со примена на нотен запис:** -читање и дискусија за литературниот текст (содржина, непознати зборови, карактер); -појаснување на нотниот запис; -изведување парлато (ритмичко читање на нотен текст); -пеење на неутрален слог; -пеење со солмизација заедно со наставникот; -пеење со комбинирање на солмизацијата и неутралниот слог; -пеење со текст со уметнички израз.	**Ученикот/ученичката:** **По слух:** 1.1.пее песна на неутрален слог 1.2.пее цела песна во група со литературен текст 1.3.пее цела песна во група, со уметнички израз **По нотен запис:** 1.1.1.објаснува нотен запис (знаци за тактот, траењата на тоновите, имињата на тоновите и др.) 1.1.2.изведува парлато ритмичко читање на нотен текст) 1.1.3.пее по нотен запис со солмизација, неутрален слог и текст во одреден ритам и интонација

			Примери за сите јазици: -„**Yesterday**“ (на англиски или на јазикот на кој се изведува наставата) **-Канон „Часовник“** (по ноти, на сите јазици) - **празникот 11 Октомври (мак. јаз.)** **<u>Македонски песни</u>** **„Роза сина“** **„Мајка на Марика думаше“**(7/8 такт) **<u>Албански песни</u>** **„E duam lumturinë“/**„Ја сакаме среќата“ **„Kur e përcolla Ylberin“/**„Кога го испратив Илбер“ (7/8 такт) **<u>Турски песни</u>** **„Kara Sevda“/**„Црна севда“ - Barış Manço (по слух) **„Kalk Gelin hanım’’/**„Стани млада невесто“ 7/8 **<u>Ромски песни</u>** **„Oj borije lele tu šuzije“/„Ој невесто убава“** **<u>Српски песни</u>** **„Инструменти“/**„Инструменти“(по слух) **„Ајде Јано“/**,,Ајде Јано’’ (по ноти)	

			<u>**Влашки песни**</u> **„Isuseame dado“/„**Ожени ме мајко“ (по слух) **„Tsi nj - vidzui lea dado“/**„Што видов мајко“ (по ноти) <u>**Босански песни**</u> **„Volelo se dvoje mladih“** (народна) **Напомена:** пред да се обработува песната (по слух или со примена на нотен запис) учениците треба да се распеат. Во сите етапи на обработката на песната може да се пее колективно, индивидуално, во групи, со и без инструментална придружба. За изведбените активности ученикот/ученичката се оценува според покажаната активност, а не според нивото на развиеноста на слухот, пејачкиот глас и моторичките способности.	
2.	**Ученикот/ученичката:** -свири вежби (различни музички целини) во G-dur и e-moll; - свири/пее ритмички и мелодиски вежби со нотни вредности и паузи вклучително шеснаестина нота и пауза во 2/4, 3/4, 4/4 такт и нерамноделните 5/8 и 7/8 такт.	**Изведба на вежби од различни музички целини во G-dur и e-moll со примена на нотни вредности вклучително шеснаестина нота и пауза во рамноделните и нерамноделните 5/8 и 7/8 такт**	**Активности** -Свирење различни музички целини на детски музички инструменти по слух и ноти. **-**Пеење и свирење ритмички и мелодиски вежби со нотни вредности и паузи вклучително шеснаестина нота и пауза во 2/4, 3/4, 4/4 такт и нерамноделни 5/8 и 7/8 такт. -Музички игри, ребуси, крстозбори и сл.	**Ученикот/ученичката**: 2.1. свири/пее мотиви и фрази во одреден ритам и интонација по слух 2.2. свири/пее вежби во одреден ритам и интонација по слух 2.3. свири/пее мотиви и фрази со примена на детски музички инструменти во одреден ритам и со одредени тонови од а мало до

			Напомена: Во оваа содржина акцентот се става на свирењето.	d2 (опсегот за свирење според инструментот) 2.4. свири/пее вежби со примена на детски музички инструменти со нотни вредности и паузи вклучително шеснаестина нота и пауза во 2/4, 3/4, 4/4 такт и нерамноделни 5/8 и 7/8 такт
3.	**Ученикот/ученичката:** - употребува ритмички и мелодиски детски инструменти за свирење интервали и други елементи од музичката писменост; - пее песни со зададена и самостојно креирана придружба на ритмички и мелодиски детски инструменти; - решава и измислува музички ребуси, крстозбори и сл.	**Музичко изразување на учениците преку изучените елементи од музичкта писменост**	**Активности** -Придружба на изучените песни со ритмички и мелодиски детски инструменти -Творење на кратки едноставни мелодии -Пеење и свирење кратки едноставни мелодии со примена на изучените содржини од музичката писменост со ритмички и мелодиски детски инструменти -Музички игри, драматизации, решавање и измислување музички ребуси, крстозбори и сл. **Напомена** Во создавањето на сопствените музички целини, како и решавањето и измислувањето музички ребуси, крстозбори и сл. може да се користи ИКТ. Наставните теми: Слушање музика, Музичка писменост и Народно творештво се интегрираат во Изведбени активности каде	**Ученикот/ученичката:** 3.1. свири песни на ритмички и мелодиски детски инструменти 3.2.запишува едноставни мелодии според зададените упатства со примена на знаења од музичката писменост 3.3. пее/ свири кратки едноставни мелодии со примена на содржините од музичката писменост со ритмички и мелодиски детски инструменти 3.4. користи елементи од музичката писменост за решавање и измислување ребуси, крстозбори и сл.

			наставникот има можност да го приспособува/варира вкупниот број на часовите според афинитетите, способностите, интересот и потребите на учениците. **Методи:** • демонстративен; • практична работа; • дијалошки или метод на разговор; • творечка работа.	

	ТЕМА 2. СЛУШАЊЕ МУЗИКА (16 часа)			
Ред. број	**Резултати од учењето**	**Содржини и поими**	**Активности и методи**	**Стандарди за оценување**
1.	**Ученикот/ученичката:** -препознава музички инструменти (визуелно и по слух); - објаснува за начинот на призведување на тон кај видовите музички инструменти; - споредува видови музички инструменти според формата и градбата и начинот на произведување на тон.	**Музички инструменти - основна поделба** Жичени инструменти Дувачки инструменти Ударни инструменти Инструменти со клавијатура **„Водич низ оркестарот за младиот човек ”** – Б. Бритн (Напомена: фрагментите од делото може да се слушаат и како примери за поединечни инструменти и групи)	**Активности** Претставување (визуелно и слушно) на основната поделба на инструментите. Објаснување за начинот на произведување тон кај видовите музички инструменти. Набројување на музички инструменти и нивно класифицирање во групите (визуелно). Дискусија за бојата на звукот на инструментите. Воочување на инструменти.	**Ученикот/ученичката:** 1.1. набројува музички инструменти 1.2. дефинира видови музички инструменти според начинот на произведување на тонот 1.3. класифицира инструменти според поделбата на жичени, дувачки, ударни и инструменти со клавијатура (визуелно) 1.4. разликува видови инструменти според формата, градбата и начинот на добивање на тонот (визуелно и по слух)

		Поими: - жичени инструменти - дувачки инструменти - ударни инструменти - инструменти со клавијатура	Одредување на групата на инструменти (според начинот на добивање на тонот) со користење на графички организатори. Давање насоки и извори за самостојно барање податоци за инструменти.	
2.	**Ученикот/ученичката:** -препознава жичени инструменти (визуелно и по слух); - објаснува за поделбата на жичаните инструменти според начинот на производување на тонот; - споредува трзачки и гудачки инструменти според формата, градбата и начинот на производување на тонот.	**Поделба на жичените инструменти** Трзачки инструменти Гудачки инструменти „**Мала ноќна музика“, I став** (оригинал за гудачки оркестар) – В. А. Моцарт - **„Мала ноќна музика“, I став** (аранжман за трзачки инструменти-Рамадан Шукри) – В. А. Моцарт **Поими:** - трзачки инструменти - трзалка (плектрум) - гудачки инструменти - гудало	**Активности** Претставување на поделбата на жичените инструменти. Објаснување на основните карактеристики на жичените инструменти. Воочување на трзачки и гудачки инструменти. Споредување на инструментите од групите според начинот на добивање на тонот. Споредување на едно исто дело во изведба на гудачки и трзачки инструменти. Давање насоки и извори за самостојно барање податоци за жичаните инструменти.	**Ученикот/ученичката:** 2.1.набројува жичани инструменти 2.2. дефинира групи на жичените инструменти според начинот на производување на тонот 2.3. класифицира жичени инструменти според поделбата на трзачки и гудачки (визуелно) 2.4. разликува трзачки и гудачки инструменти според формата, градбата и начинот на произведуање на тонот (визуелно и по слух)

3.	**Ученикот/ученичката:** - препознава трзачки инструменти (визуелно и по слух); - опишува трзачки инструменти според формата и градбата; - објаснува за начинот на произведување на тон кај трзачките инструменти.	**Жичани инструменти – трзачки:** Мандолина Гитара Харфа **Концерт за мандолина во C-dur** (мандолина) - А. Вивалди **„Калајџиско оро“** (гитара) – Влатко Стефановски и Мирослав Тадиќ **„Приспивна за реката“** (гитара) – Христо Христоски-Мулар **Impromptu-Caprice op.9** (харфа) – Г. Пиерне **Поими:** - мандолина - гитара - харфа	**Активности** Објаснување за основните карактеристики на трзачките инструменти. Аудио-визуелна презентација (кратки видеа) за секој инструмент. Разговор за формата и начинот на свирење на секој инструмент. Споредување на инструментите од групата според начинот на добивање на тонот. Воочување на сличности и разлики помеѓу трзачките инструменти. Разговор за познати инструменталисти на трзачки инструменти.	**Ученикот/ученичката:** 3.1. набројува трзачки инструменти 3.2. дефинира општи карактеристики на трзачките инструменти (форма, материјал од кои се изработени, начин на свирење) 3.3. споредува трзачки инструменти според формата и градбата 3.4.разликува трзачки инструменти според формата, градбата и начинот на произведување на тонот (визуелно и по слух)
4.	**Ученикот/ученичката:** - препознава гудачки инструменти (визуелно и по сух); - опишува гудачки инструменти според формата, градбата и големината;	**Жичани инструменти – гудачки:** Виолина Виола Виолончело Контрабас **Каприс во a-moll оп.1 бр.24** (виолина) – Н. Паганини	**Активности** Објаснување за основните карактеристики на гудачките инструменти. Аудио-визуелна презентација (кратки видеа) за секој инструмент.	**Ученикот/ученичката:** 4.1. набројува гудачки инструменти 4.2. дефинира општи карактеристики на гудачките инструменти (форма, материјал од кој се изработени, начин на

	- објаснува за начинот на произведување на тон кај гудачките инструменти.	**Соната за виола и пијано Allegro Moderato** (виола) – М. Глинка **Концерт во d-moll за виолончело и оркстар** (виолончло) – К. Сен-Санс **Поими:** - виолина - виола - виолончело - контрабас	Дискусија за формата и начинот на свирење на секој инструмент. Споредување на инструментите од групата според начинот на добивање на тонот. Воочување на сличности и разлики помеѓу гудачките инструменти. Разговор за познати инструменталисти на гудачки инструменти.	свирење) 4.3. споредува гудачки инструменти според формата, градбата и големината 4.4. разликува гудачки инструменти (визуелно и по слух)
5.	**Ученикот/ученичката:** - препознава дувачки инструменти (визуелно и по слух); - објаснува за поделбата на дувачките инструменти според начинот на произведување на тонот; - споредува дрвени и лимени дувачки инструменти според формата, градбата и начинот на произведување на тонот.	**Поделба на дувачки инструменти** - Дрвени - Лимени **Симфонија бр. 6 „Пасторална"** - Л.В. Бетовен https://www.youtube.com/watch?v=X2DzEZv3pIo **Поими:** - дрвени дувачки инструменти - лимени дувачки инструменти	**Активности** Претставување на поделбата на дувачките инструменти. Објаснување на основните карактеристики на дувачките инструменти. Воочување на дрвени и лимени инструменти. Споредување на инструментите од групите според начинот на добивање на тонот. Давање насоки и извори за самостојно барање податоци за дувачките инструменти.	**Ученикот/ученичката:** 5.1. набројува дувачки инструменти 5.2. дефинира групи на дувачки инструменти според начинот на произведување на тонот 5.3. класифицира дувачки инструменти според поделбата на дрвени и лимени (визуелно) 5.4.разликува дрвени и лимени дувачки инструменти според формата, градбата и начинот на произведување на тонот (визуелно и слушно).

6.	**Ученикот/ученичката:** - препознава дрвени дувачки инструменти флејта и пиколо (визуелно и по слух); - опишува дрвени дувачки инструменти флејта и пиколо според формата, градбата и материјалот; - објаснува за начинот на произведување на тон кај дрвени дувачки инструменти флејта и пиколо.	**Дрвени дувачки инструменти** Флејта Пиколо **„Syrinx”** соло (флејта) - К. Дебиси **Суита во h-moll VII став „Badinerie”** (флејта) – Ј. С. Бах **„Маршот на децата”** од операта „Кармен“ (пиколо) – Ж. Бизе **Поими:** - флејта - пиколо	**Активности** Објаснување на основните карактеристки на флејта и пиколо. Аудио-визуелна презентација на секој инструмент. Дискусија за формата и начинот на свирење на секој инструмент. Споредување на флејта и пиколо според големината, опсегот, карактерот на звук. Воочување на сличности и разлики помеѓу флејта и пиколо. Разговор за познати инструменталисти на флејта	**Ученикот/ученичката:** 6.1. набројува дрвени дувачки инструменти флејта и пиколо 6.2. дефинира општи карактеристики на дрвените дувачки инструменти флејта и пиколо (форма, материјал од кои се изработени, начин на свирење) 6.3. споредува дрвени дувачки инструменти флејта и пиколо според формата и градбата 6.4.разликува дрвени дувачки инструменти флејта и пиколо според формата, градбата и звукот (визуелно и по слух)
7.	**Ученикот/ученичката:** - препознава кларинет, бас кларинет и саксофон (визуелно и по слух); - опишува кларинет, бас кларинет и саксофон според формата, градбата и материјалот; - објаснува за начинот на произведување на тон кај кларинет, бас кларинет и саксофон.	**Дрвени дувачки инструменти** Кларинет Бас кларинет Саксофон **„Рапсодија во сино”** (кларинет) – Џ. Гершвин **„Болеро”** (саксофон) – М. Равел **Тема од „Пинк Пантер“** (саксофон) – Х. Манчини	**Активности** Објаснување на основните карактеристки на кларинет, бас кларинет и саксофон. Аудио-визуелна презентација на секој инструмент. Дискусија за формата и начинот на свирење на секој инструмент. Споредување на инструментите од групата според начинот на добивање на тонот.	**Ученикот/ученичката:** 7.1. набројува дрвени дувачки инструменти кларинет, бас кларинет и саксофон 7.2. дефинира општи карактеристики на кларинет, бас кларинет и саксофон (форма, материјал од кој се изработени, начин на свирење) 7.3. споредува кларинет, бас кларинет и саксофон според формата и градбата

		Поими: - кларинет - бас кларинет - саксофон	Воочување на сличности и разлики помеѓу кларинет, бас кларинет и саксофон. Разговор за познати инструменталисти на кларинет и саксофон.	7.4. разликува кларинет, бас кларинет и саксофон според формата, градбата и звукот (визуелно и по слух)
8.	**Ученикот/ученичката:** - препознава обоа, англиски рог, фагот и контрафагот (визуелно и по сух); - опишува обоа, англиски рог, фагот и контрафагот според формата и градбата; - објаснува за начинот на произведување на тон кај обоа, англиски рог, фагот и контрафагот.	**Дрвени дувачки инструменти** Обоа Англиски рог Фагот Контрафагот **„Лебедово езеро”** II чин – почеток (обоа) - П. И. Чајковски **IX симфонија во e-moll**, II став (англиски рог) - А. Дворжак **„Посветување на пролетта”** – почеток (фагот) - И. Стравински **Поими:** - обоа - англиски рог - фагот - контрафагот	**Активности** Објаснување на основните карактеристки на обоа, англиски рог, фагот и контрафагот. Аудио-визуелна презентација на секој инструмент. Разговор за формата и начинот на свирење на секој инструмент. Споредување на инструментите од групата според начинот на добивање на тонот. Воочување на сличности и разлики помеѓу обоа, англиски рог, фагот и контрафагот. Разговор за познати инструменталисти на обоа, англиски рог, фагот и контрафагот.	**Ученикот/ученичката:** 8.1. набројува дрвени дувачки инструменти обоа, англиски рог, фагот и контрафагот 8.2. дефинира општи карактеристики на обоа, англиски рог, фагот и контрафагот (форма, материјал од кои се изработени, начин на свирење) 8.3. споредува обоа, англиски рог, фагот и контрафагот според формата и градбата 8.4. разликува обоа, англиски рог, фагот и контрафагот според формата, градбата и звукот (визуелно и по слух)

9.	**Ученикот/ученичката:** - препознава лимени дувачки инструменти (визуелно и по слух); - опишува лимени дувачки инструменти според формата и градбата; - објаснува за начинот на произведување на тон кај лимените дувачки инструменти.	**Дувачки инструменти – лимени** Труба Тромбон Хорна Туба **Концерт во Es-dur** (труба) – Ј. Хајдн **„Чардаш”** (Кирил Рибарски – тромбон) – Монте **Концерт за хорна и оркестар во Es-dur** (хорна) – В. А. Моцарт **„Петрушка”** 4 слика: „Селанинот со мечката“ (туба) – И. Стравински **Поими:** - труба - тромбон - хорна - туба	**Активности** Објаснување на основните карактеристки на лимените дувачки инструменти. Аудио-визуелна презентација на секој инструмент. Разговор за формата и начинот на свирење на секој инструмент. Споредување на инструментите од групата според начинот на добивање на звукот. Воочување на сличности и разлики помеѓу лимените дувачки инструменти. Разговор за познати инструменталисти на лимени инструменти.	**Ученикот/ученичката:** 9.1. набројува лимени дувачки инструменти 9.2. дефинира општи карактеристики на лимените дувачки инструменти (форма, материјал од кои се изработени, начин на свирење) 9.3. споредува лимени дувачки инструменти според формата и градбата 9.4. разликува труба, тромбон, хорна и туба според формата, градбата и начинот на произведување на тонот (визуелно и по слух)
10.	**Ученикот/ученичката:** -препознава ударни инструменти (визуелно и по слух); - објаснува за поделбата на ударните инструменти според начин на произведување на тон/звук; -споредува мелодиски и ритмички	**Поделба на ударни инструменти:** **Определена тонска висина (мелодиски)** **Неопределена тонска висина (ритмички)** **„Азбуки”** за хор, пијано и ударни инструменти – Р. Аврамовски https://www.youtube.com/watch?v=azgacsYA4g8	**Активности** Запишување на поделбата на ударните инструменти. Објаснување на основните карактеристики на ударните инструменти. Воочување на мелодиски и ритмички ударни инструменти. Споредување на инструментите од	**Ученикот/ученичката:** 10.1. набројува ударни инструменти 10.2. дефинира групи на ударните инструменти според начинот на произведување на тон/звук 10.3. класифицира ударни инструменти според поделбата на мелодиски и ритмички (визуелно)

	ударни инструменти според формата, градбата и начинот на произведување на тон/звук.	**„Симфонија за удиралки“**- Е.Евазен https://www.youtube.com/watch?v=eHqAgKN5wGc **Поими:** - ударни инструменти со определена тонска висина -ударни инструменти со неопределена тонска висина	групите според начинот на добивање на тон/звук. Давање насоки и ресурси за самостојно барање податоци за ударните инструменти.	10.4. разликува мелодиски и ритмички инструменти според формата, градбата и начинот на произведуање на тонот/звукот (визуелно и слушно).
11.	**Ученикот/ученичката:** - препознава ударни инструменти со определена висина на тонот (визуелно и по слух); -опишува ударни инструменти со определена висина на тонот според формата и градбата; -објаснува за начинот на произведување на тон кај ударните инструменти со определена висина на тонот.	**Ударни инструменти со определена тонска висина (мелодиски):** Тимпани Вибрафон Камбани Ксилофон Ѕвончиња **„Така зборуваше Заратруста”** (тимпани) – Р. Штраус **Концерт за вибрафон и оркестар** (вибрафон) - И. Кулјерич **Свечена увертира „ 1812 година”, оп.49 – завршеток** (камбани) - П. И. Чајковски	**Активности** Објаснување на основните карактеристки на ударните инструменти со определена тонска висина. Аудио-визуелна презентација на секој инструмент. Дискусија за формата и начинот на свирење на секој инструмент. Споредување на инструментите од групата според начинот на добивање на тонот. Воочување на сличности и разлики помеѓу ударните инструменти со определена тонска висина инструменти.	**Ученикот/ученичката:** 11.1. набројува ударни инструменти со определена тонска висина 11.2. дефинира општи карактеристики на ударни инструменти со определена тонска висина (форма, материјал од кој се изработени, начин на свирење) 11.3. споредува ударни инструменти со определена тонска висина според формата и градбата 11.4. разликува тимпани, вибрафон, камбани, ксилофон и ѕвончиња според формата, градбата и начинот на произведување на тонот (визуелно и по слух)

		„Фосили“ од „Карневал на животните“ (ксилофон) – К. Сен-Санс **„Волшебната флејта”** (фрагмент со ѕвончиња) – В. А. Моцарт **Поими:** - тимпани - вибрафон - камбани - ксилофон - ѕвончиња	Разговор за познати инструменталисти на ударни инструменти.	
12.	**Ученикот/ученичката:** - препознава ударни инструменти со неопределена висина на тонот (визуелно и по слух); - опишува ударни инструменти со неопределена висина на тонот според формата и градбата; - објаснува за начинот на произведување на звук кај ударните инструменти со неопределена висина на тонот.	**Ударни инструменти со неопределена тонска висина (ритмички):** Чинели Голем тапан Мал тапан Дајре Гонг Кастанети Маракас Триангл **„Водич низ оркестарот за младиот човек”** – Б. Бритн **„Македонска ритмика“**- соло за тапани од Гаро Тавитјан	**Активности** Објаснување на основните карактеристки на ударните инструменти со неопределена тонска висина. Аудио-визуелна презентација на секој инструмент. Дискусија за формата и начинот на произведување на звук на секој инструмент. Споредување на инструментите од групата според бојата на звукот. Воочување на сличности и разлики помеѓу ударните инструменти со неопределена тонска висина.	**Ученикот/ученичката:** 12.1. набројува ударни инструменти со неопределена тонска висина 12.2. дефинира општи карактеристики на ударни инструменти со неопределена тонска висина (форма, материјал од кој се изработени, начин на проиведување звук) 12.3. споредува ударни инструменти со неопределена тонска висина според формата и градбата 12.4. разликува инструменти со неопределена тонска висина според формата, градбата и начинот на произведување на звук (визуелно и по слух)

		Поими: - чинели - голем тапан - мал тапан - дајре - гонг - кастанети - маракас - триангл		
13.	**Ученикот/ученичката:** - препознава инструменти со клавијатура (визуелно и по слух); - објаснува за инструментите со клавијатура според начинот на произведување на тонот; - споредува инструменти со клавијатура според формата, градбата и начинот на произведување на тонот.	**Инструменти со клавијатура:** пијано пијанино чембало хармоника оргули **Концерт за клавир и оркестар бр.2, F-dur** – Ф. Шопен: https://www.youtube.com/watch?v=1AwcfBKdwM0 **Тема од „Голберг варијации”** (чембало) - Ј. С. Бах **Концерт во b-moll** (пијано) - П. И. Чајковски **Токата и фуга во d-moll** (оргули) - Ј. С. Бах **„Либертанго”** (хармоника) - Астор Пјацола	**Активности** Претставување на поделбата на инструментите со клавијатура. Објаснување на основните карактеристики на инструментите со клавијатура. Воочување на начинот на произведување тон и споредување на инструменти со клавијатура. Давање насоки и извори за самостојно барање податоци за инструменти со клавијатура. Разговор за познати изведувачи на инструменти со клавијатура.	**Ученикот/ученичката:** 13.1.набројува инструменти со клавијатура 13.2. дефинира групи на инструменти со клавијатура според начинот на произведување на тонот 13.3. класифицира инструменти со клавијатура според поделбата на жичени и дувачки (визуелно) 13.4. разликува жичени и дувачки инструменти со кавијатура според формата, градбата и начинот на произведуање на тонот (визуелно и по слух).

		https://www.youtube.com/watch?v=elYSQkTWfTw **Поими:** - пијано - пијанино - чембало - хармоника - оргули		
14.	**Ученикот/ученичката:** -објаснува за симфониски оркестар, диригент и карактеристики на симфонија – ставови, промена на темпо; - дискутира за карактерот во слушаните симфонии; - воочува симфонии според видот на изведбата.	**Симфонија** **- Симфонија** во g-moll бр.40, KV 550 (фрагменти од сите ставови) – В.А. Моцарт **- V симфонија** во c-moll, оп.67, I став Allegro con brio (фрагменти) - Л. В. Бетовен **- IX симфонија** – финале, „Ода на радоста" (фрагмент со хор) - Л. В. Бетовен **Поими:** - симфонија - симфониски оркестар - филхармонија	**Активности** Објаснување на карактеристиките на симфонија – ставови, оркестар, инструменти. Визуелна презентација со распоредот на инструментите застапени во оркестарот и дискусија за улогата на диригентот. Дискусија за Симфонијата бр. 40: вид на изведба, карактер на ставовите (со акцент на темпото). Дискусија за употребата на текстот и гласовите како специфика на 9-та симфонија. Дискусија (презентација) на изведувачки институции – Македонска филхармонија. Давање насоки и извори за самостојно барање податоци за симфонии, композитори, изведувачки институции.	**Ученикот/ученичката:** 14.1. набројува композитори кои пишувале симфонии 14.2. дефинира основни карактеристики на симфонија- ставови, промена на темпо 14.3. разликува по слух ставови на симфонијата (брз, бавен) 14.4. споредува симфонии според карактерот и видот на изведба (по слух)

			Методи: ▪ монолошки; ▪ дијалошки или метод на разговор; ▪ практична работа; ▪ презентации со примена на ИКТ.	

ТЕМА 3. МУЗИЧКА ПИСМЕНОСТ (6 часа)				
Ред. број	**Резултати од учењето**	**Содржини и поими**	**Активности и методи**	**Стандарди за оценување**
1.	**Ученикот/ученичката:** - препознава скала G-dur со нејзините елементи; - објаснува и гради скала G-dur со нејзините елементи; - пее/свири скала G-dur со нејзините елементи.	**Скала G-dur со нејзините елементи (имињата на тоновите – солмизација и абецеда, стапало, степен – цел и полустепен, предзнакот fis, тетракорд)** **Поими:** - **скала G-dur**	**Активности** Пишување, пеење, свирење и препознавање на скалата G-dur со нејзините елементи (имињата на тоновите – солмизација и абецеда, стапало, степен – цел и полустепен, предзнакот fis, тетракорд). Слушање, пеење, свирење на вежби во скалата G-dur со застапеноста на различни нотни вредности и паузи и знаците за продолжување на нотната вредност во рамноделните тактови и нерамноделните 5/8 и 7/8 такт.	**Ученикот/ученичката:** 1.1. набројува елементи на скалата G-dur 1.2. запишува скала G-dur со нејзините елементи 1.3. применува повишувалка (диез), односно предзнакот fis во скалата G-dur 1.4. пее/свири скала G-dur

2.	**Ученикот/ученичката:** - препознава скала e-moll природен вид, хармонски вид и мелодиски вид со нејзините елементи; - објаснува и гради скала e-moll природен вид, хармонски вид и мелодиски вид со нејзините елементи; - пее/свири и споредува скала e-moll природен вид, хармонски вид и мелодиски вид со нејзините елементи.	**Скала e-moll природен вид, хармонски вид и мелодиски вид со нејзините елементи (имињата на тоновите – солмизација и абецеда, стапало, степен – цел, полустепен и степен и пол, предзнакот fis, тетракорд).**	**Активности** Пишување, пеење, свирење и препознавање на скалата e-moll природен вид, хармонски вид и мелодиски вид со нејзините елементи (имињата на тоновите – солмизација и абецеда, стапало, степен – цел, полустепен и степен и пол, тетракорд, предзнакот fis и дополнителните знаци dis и cis, како и d разрешено и c разрешено). Споредување (визуелно и по слух) на скалата e-moll природен, хармонски и мелодиски вид преку: - запишување и споредување на видовите на скалата; - слушање на звучноста на секој вид на скалата и нејзиното споредување; - слушање, пеење, свирење на вежба во сите видови на мол, споредување и дискусија - препознавање на видовите на e-moll според застапеноста на повишувалка (диез) и разрешувалка (бекар) во мелодиски вежби со различни нотни вредности и паузи во рамноделните тактови и нерамноделните 5/8 и 7/8 такт.	**Ученикот/ученичката:** 2.1 набројува елементи на скалата e-moll природен, хармонски и мелодиски вид 2.2 запишува скала e-moll природен, хармонски и мелодиски вид со нејзините елементи 2.3 демонстрира со пеење/свирење скала e-moll природен, хармонски и мелодиски вид 2.4 разликува скала e-moll природен, хармонски и мелодиски вид визуелно/по слух

		Поими: - скала e-moll природен вид - скала e-moll хармонски вид - скала e-moll мелодиски вид	**Напомена:** наставникот е слободен да направи број на часови за изучување на трите видови на e-moll според потребите и можностите на учениците, додека стандардите за оценување се однесуваат за сите три вида интегрирано.	
3.	**Ученикот/ученичката:** -објаснува за местото на тоновите g мало, f2 и g2; - воочува и користи тонови g мало, f2 и g2 во мелодиски вежби.	**Тонови g мало, f2 и g2** **Поими:** - g мало - f2 - g2	**Активности** Пишување, пеење и препознавање на тоновите g мало, f2 и g2 во мелодиски вежби со нотни вредности и паузи цела, половина, половина со точка, четвртина, осмина, шеснаестина и знаците на продолжување на нотната вредност во рамноделните тактови и нерамноделните 5/8 и 7/8 такт.	**Ученикот/ученичката:** 3.1. именува тонови **g мало, f2** и **g2** на петтолиние 3.2. пишува тонови **g мало, f2** и **g2** на петтолиние 3.3. демонстрира **g мало, f2** и **g2** во мелодиски вежби 3.4. пее мелодиски вежби со **g мало, f2** и **g2** со различни нотни вредности и паузи
4.	**Ученикот/ученичката**: -објаснува за шеснаестина нота и пауза; -воочува шеснаестина нота и пауза во петтолинието; -употребува шеснаестина нота и пауза во тактирање на ритмички вежби.	**Шеснаестина нота и пауза** **Поими:** -шеснаестина нота -шеснаестина пауза	**Активности** -Пишување шеснаестина нота и пауза во петтолинието. -Тактирање на шеснаестина нота и пауза.	**Ученикот/ученичката**: 4.1. именува шеснаестина нота и пауза во петтолиние 4.2. запишува шеснаестина нота и пауза во петтолиние 4.3. тактира шеснаестина нота и пауза 4.4. разликува шеснаестина нота и пауза

5.	**Ученикот/ученичката ќе биде способен/способна да:** - воочува визуелно нерамноделен 7/8-ки такт; - одредува тактови делови (удари) со тактирање различни по траење; - употребува 7/8 такт во ритмички вежби по ноти.	**Нерамноделен 7/8 такт** **Поими:** - нерамноделен 7/8 такт	**Активности:** Препознавање на 7/8 такт по слух преку пеење и слушање на мелодиски вежби и песни (ора и сл.). Воочување на различна поделба на 7/8 такт преку ритмички и мелодиски примери. Објаснување на различното траење на тактовите делови. Воочување на 7-те еднакви пулсации (преку броење, изговарање на текстот, движења – тропкања, плескања и сл.). Запишување и појаснување на 7/8 такт. Изведба на лесни ритмички и мелодиски вежби и песни во 7/8 такт по ноти. **Методи:** • монолошки; • дијалошки или метод на разговор; • демонстративен; • практична работа.	**Ученикот/ученичката**: 5.1. препознава 7/8 такт во нотни примери 5.2. објаснува за поделбата на 7/8 такт 5.3. правилно ги тактира седумте осмини во 7/8 такт 5.4. изведува ритмички вежби во 7/8 такт по ноти

ТЕМА 4. НАРОДНО МУЗИЧКО ТВОРЕШТВО – Народни ора (4 часа)				
Ред. број	**Резултати од учењето**	**Содржини и поими**	**Активности и методи**	**Стандарди за оценување**
1.	**Ученикот/ученичката:** - разговара за потеклото на народните ора и наведува изразни елементи на народните ора (чекор, држење на тело, потскоци и сл.); - дискутира за народните ора на својот народ и изведбата на народните ора од другите народи кои живеат во нашата држава; - разликува форми на играње на народните ора (полукружна форма, отворен венец – поворка; кружна форма, затворен венец – леса).	**Општи карактеристики на орската народна традиција** **-„Копачка“** – (машко оро) **-„Laje ti moj goce“/„Испери ја моме“**(женско оро) **-„Yeni Yol’’/„Нов пат“ -** (мешано) **-„Nevestinski kyuchek“/ „Невестински чочек“** **Поими:** -оро -машки ора, -женски ора -мешани ора -поворка -леса	**Активности** Аудио-визуелна презентација на народни ора. Дискусија за презентираниот аудио визуелен материјал. Објаснување за основните карактеристики и поими на народните ора. Давање насоки и извори за самостојно барање податоци за народни ора. Практична изведба на народни ора со поедноставни движења (по избор на учениците).	**Ученикот/ученичката:** 1.1. препознава визуелно општи карактеристики на народните ора 1.2. објаснува за развојот на народните ора и неговите изразни елементи 1.3. споредува ора според составот и начинот на изведба ората од народите кои живеат во нашата држава 1.4. класифицира карактеристики на народни ора во регионот
2.	**Ученикот/ученичката:** - препознава соборски ора според називот и намената; - разговара за карактерот на соборските ора; - разликува соборски ора според составот.	**СОБОРСКИ ОРА** **(примери по избор од Прилог)**	**Активности** Аудио-визуелна презентација на соборски ора. Дискусија за презентираниот аудио-визуелен материјал. Објаснување за основните	**Ученикот/ученичката:** 2.1. именува соборски ора 2.2. дискутира за карактерот на соборските ора 2.3. споредува соборски ора според намената и составот

ТЕМА 4. НАРОДНО МУЗИЧКО ТВОРЕШТВО – Народни ора (4 часа)				
		Поими: Соборски ора	карактеристики и поими на соборските ора. Давање насоки и извори за самостојно барање податоци за соборски ора. Практична изведба на соборски ора со поедноставни движења (по избор на учениците).	2.4. класифицира карактеристики на соборски ора во регионот
3.	**Ученикот/ученичката:** -препознава обредни ора според називот и намената; -разговара за намената и начинот на изведба на обредните ора; -воочува разлика помеѓу соборски и обредни ора.	**ОБРЕДНИ ОРА** **(примери по избор од Прилог)** **Поими:** - обредни ора - машка поворка - женска поворка и - свадбен циклус	**Активности** Аудио-визуелна презентација на обредни ора. Дискусија за презентираниот аудио- визуелен материјал. Објаснување за основните карактеристики и поими на обредни ора. Давање насоки и извори за самостојно барање податоци за обредни ора. Практична изведба на обредни ора со поедноставни движења (по избор на учениците).	**Ученикот/ученичката:** 3.1. именува обредни ора. 3.2. дискутира за намената и составот на обредни ора 3.3. споредува соборски ора и обредни ора 3.4. разликува карактеристики на обредни ора

<table>
<tr><th colspan="5">ТЕМА 4. НАРОДНО МУЗИЧКО ТВОРЕШТВО – Народни ора (4 часа)</th></tr>
<tr>
<td>4.</td>
<td>Ученикот/ученичката:

-препознава ора од регионот и светот според називот и намената;

-разговара за намената и начинот на изведба на ората од регионот и светот;

-воочува разлика помеѓу ората од нашата земја, регионот и светот.</td>
<td>Ора кај другите народи во регионот и светот

(примери по избор на наставникот од Прилог)</td>
<td>Активности
Аудио-визуелна презентација на ората од регионот и светот.

Дискусија за презентираниот аудио визуелен материјал.

Објаснување за основните карактеристики и поими на ората од регионот и светот.

Давање насоки и извори за самостојно барање податоци за ората од регионот и светот.

Методи:
▪ монолошки;
▪ дијалошки;
▪ демонстративен;
▪ презентација со примена на ИКТ и графички организатори.

Напомена: се слушаат фрагменти на ората од другите народи во регионот и светот (по избор).</td>
<td>Ученикот/ученичката:
4.1. именува ора од регионот и светот

4.2. дискутира за карактерот на ората од регионот и светот

4.3. споредува ора од регионот и светот според намената и составот

4.4. класифицира карактеристики на ората во нашата земја, регионот и светот</td>
</tr>
</table>

ПРИЛОГ

ЛИСТА ЗА ПЕЕЊЕ ПЕСНИ И КОМПОЗИЦИИ СО НАРОДНИ ИНСТРУМЕНТИ ВО VIII ОДДЕЛЕНИЕ

Ред. број	**ПЕСНИ ПО СЛУХ**	**ПЕСНИ ПО НОТИ**
	МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК	
1.	**„По друм одам мајче“-** македонска народна	**„Есен“** муз. Фроска Сапунџиева
2.	**„Скопје“-** муз. Д.Коларовски	**„Смешна случка“** муз. К. Македонски
	ПЕСНИ ПО СЛУХ	**ПЕСНИ ПО НОТИ**
1.	**„E bukur vjen pranvera” /„Доаѓа убавата пролет“** T.Daija /Т. Даија- emol/е-мол	**1.„Asaman trendafil I“/„Асаман Трендафил“** e-moll Ç. Zadeja / Ч.Задеја
2.	**„Cimbra, cimbra” /„Мое срце чука“** E.Stafai/ Е.Стефаи	**2.„O moj nënë“ /„Мила мајко“,** popullore/народна
	ТУРСКИ ЈАЗИК	
	ПЕСНИ ПО СЛУХ	**ПЕСНИ ПО НОТИ**
1.	**„Yine bir gülnihal’’/„Роза“ во G-dur**	**„Dramanin Icinde“ /„Во градот ДРАМА“ 7/8**
2.	**„Halay“/„Оро“**	**„ Debreli Hasan“/ХАСАН**
	РОМСКИ ЈАЗИК	
	ПЕСНИ ПО СЛУХ	**ПЕСНИ ПО НОТИ**
1.	**,,Erdelezi avela” /„Ѓурѓовден доаѓа“**	**,, Erdelezi” /„ Ѓурѓовден“**
	СРПСКИ ЈАЗИК	
	ПЕСНИ ПО СЛУХ	**ПЕСНИ ПО НОТИ**
1.	**„Хима Светом Сави“/,,** Химна на Свети Сава’’	**„Људи ликојте“** народна арр. Ј.Јеж
	ВЛАШКИ ЈАЗИК	
	ПЕСНИ ПО СЛУХ	**ПЕСНИ ПО НОТИ**
1.	**„Deade soarle“/„**Изгреа сонцето“	**„Carabeu lai carabeu“/„**Карабеу море Карабеу“
	БОСАНСКИ ЈАЗИК	
	ПЕСНИ ПО СЛУХ	**ПЕСНИ ПО НОТИ**
1.	**„Šadrvana“** – севдалинка	**„Tri put ćao, ćao, ćao“- Ajka Kolaković**

	СЛУШАЊЕ МУЗИКА - МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ
1.	**Жичени инструменти**
	Концерт за виолина и оркестар во G-dur –В. А. Моцарт https://www.youtube.com/watch?v=N-mA9OMP3DE&t=298s **„Елегија“ за виола** - И. Стравински https://www.youtube.com/watch?v=0qKwbz3GWD4 **,,Лебед’’** – К. Сен Санс https://www.youtube.com/watch?v=b44-5M4e9nI **„Пиратите од Карибите“** (контрабас) https://www.youtube.com/watch?v=Zook_bGHT3E **,,Слон’’**- Сен Санс/https://www.youtube.com/watch?v=f1nVDoCnsNk **Увертира од операта „Вилхелм Тел“** – Џ. Росини, исполнува Ромски симфониски оркестар од Будимпешта (Budapest gypsy symphony orchestra) https://www.youtube.com/watch?v=uphyFnMM3ws **„Чучулига“**, исполнува Ромски симфониски оркестар од Будимпешта (Budapest gypsy symphony orchestra), солист Grigoras Ionica Dinicu https://www.youtube.com/watch?v=4c_0hRYPAdE **Czardas - Hungarian Romani Josef Szalai** https://www.youtube.com/watch?v=5BC62iJGhpM&feature=youtu.be **Gipsy Kings - Djobi Djoba** https://www.youtube.com/watch?v=z5lGXCX2N2M&feature=youtu.be **Концерт за мандолина во C-dur** – А. Вивалди https://www.youtube.com/watch?v=-utT-BD0obk **,,Убавицата и ѕверот’’ –**харфа https://www.youtube.com/watch?v=cS5d2wD8OoI **,,Фонтана’’** – Грандјану (харфа) https://www.youtube.com/watch?v=S1-LCnGojnw **„Арапско капричо“** - Тарега (гитара) https://www.youtube.com/watch?v=y_goHl-GuNk **„Шпанско фламенко“** - гитара https://www.youtube.com/watch?v=oTXa6FFnPI0 **Концерт за виолина во a-moll - Антонио Вивалди** https://www.youtube.com/watch?v=tUazQcrk0Fo **„Танго“** – исполнуваат Ансамбл на Виенската филхармонија, солист Shkelzen Dolli - violin/Шкелзан Доли -

	виолина https://www.youtube.com/watch?v=ZNO-RohsugE **„Do të shkrihem"/„Ќе се стопам“** - Flamenco Buleria - Agron Peni/Ангрон Пени https://www.youtube.com/watch?v=e4rqFXi4444 **„Rapsodi për violin“/„Рапсодија за виолина“,** Fatos Lumani/Фатос Лумани, исполнува Sihana Badivuku-violin/Сихана Бадивуку-виолина https://www.youtube.com/watch?v=On5pzTrH7_A **„Valcer“-** E.Grig /Violin-Sihana Badivuku-Hoxha Viola-Blerim Grubi Cello-Aristidh **„Валцер“**-Е.Григ -виолина-Сихана Бадивуку, виола Блерим груби, чело Аристд Проси https://www.youtube.com/watch?v=HDGIYuERCg0
2.	**Дувачки инструменти**
	Концерт за кларинет во A-dur – В. А. Моцарт https://www.youtube.com/watch?v=YT_63UntRJE&t=267s **„Рапсодија во сино“** – Џ. Гершвин https://www.youtube.com/watch?v=cH2PH0auTUU **Тема на лебедот** – П. И. Чајковски (обоа) https://www.youtube.com/watch?v=9cNQFB0TDfY **,,Бадинера’’** – Ј. С. Бах (флејта) https://www.youtube.com/watch?v=Tv40mcAM1ZA **Рококо варијации за пиколо** – П. И. Чајковски https://www.youtube.com/watch?v=ruHUi8wrJgA **Арија за саксофон и пијано** – Е.Боца https://www.youtube.com/watch?v=I6UKiPvCaYc **Концерт за фагот и оркестар** – В. А. Моцарт https://www.youtube.com/watch?v=PYOPQuhdoQM **Свита бр.2 во b-moll** - Ј. С. Бах (флејта) https://www.youtube.com/watch?v=4ufehp7gULA **Концерт за труба и оркестар** – Ј. Хајдн, исполнува Алисон Балсом https://www.youtube.com/watch?v=ZUZYoVw7moc **Концерт за хорна и оркестар** – В. А. Моцарт https://www.youtube.com/watch?v=lNuJVfe-t3o **Концерт за тромбон и оркестар** – Н. Римски Корсаков https://www.youtube.com/watch?v=SBVU_ejKHfI **Токата и фуга** во d-moll – Ј.С. Бах/ за дувачки квинтет (2 труби, хорна, тромбон и туба)

	https://www.youtube.com/watch?v=pX0Jhk6e2Uw
	Dzambo Agusevi Orchestra https://www.youtube.com/watch?v=hHCwhU8IFrA **Dzambo Agusevi Orchestra feat. Hüsnü Şenlendirici - Taksim Dream** https://www.youtube.com/watch?v=JBCzPFlwers **„Nad Pirin"/„Над Пирин" -** Bajsa Arifovska https://www.youtube.com/watch?v=ugQzdRLD_DA **„Hungarian dance"/„Унгарски танц"** - J. Брамс/Arben Aslani-Ansambli Frymor/дувачки ансамбл – Corona https://www.youtube.com/watch?v=2kYXbI-MErc
3.	**Ударни инструменти**
	Darbuka Ritim https://www.youtube.com/watch?v=I5rcFjqM56Q **Davulja** https://www.youtube.com/watch?v=yTd9ofsfOX4 **„Bien tri daire"-„Тропаат три дајриња"** (народна), исполнува Sabit Tahiri https://www.youtube.com/watch?v=hLlbYTNNBJI&feature=share
4.	**Инструменти со клавијатура**
	,,Месечева соната'' – Л.В. Бетовен https://www.youtube.com/watch?v=4Tr0otuiQuU **„Свита за чембало"-** Ј.С.Бах https://www.youtube.com/watch?v=X4mO4KPdtEM **„Gypsy Russian Medley" -** Olivier Radu **https://www.youtube.com/watch?v=YEwzcOfhWL8** **,,Жига и рондо''** – Рамо (хармоника) https://www.youtube.com/watch?v=ojavR4sQKKE **,,Чардаш''** – Монти /хармоника, кларинет и виолина https://www.youtube.com/watch?v=ojavR4sQKKE **„Adios nonino"** - А. Пјацола (хармоника) https://www.youtube.com/watch?v=VTPec8z5vdY **,,Бумбаров лет''** – Р.Корсаков/ хармоника https://www.youtube.com/watch?v=FxTOwXEy2Mo **,,Токата и фуга во d-moll'' –** Ј.С.Бах (оргуљи)

	https://www.youtube.com/watch?v=ho9rZjlsyYY **„Пијанисти“ од Карневал на животните** од Камиј Сент-Санс https://www.youtube.com/watch?v=0y1ntDP07rM **„Збогум деденце’’** - Астор Пјацола **„Romsko oro**“- Ansambl Teodosievski https://www.youtube.com/watch?v=7lwSZ0waios Sasko Velkov TV na 11 godini Esma ansambal Teodosievski https://www.youtube.com/watch?v=pp_uYCaOCMI Eva Bogoevska i Skeljzen Baftijari https://www.youtube.com/watch?v=do5MzBLRsJ0 **„Tokata“/„Токата“- ком.Çesk Zadeja/Ческ Задеја - Zana Ymeri/Зана Имери** https://www.youtube.com/watch?v=oB2Da7QejBk
5.	**ИНСТРУМЕНТИ ВО СВЕТОТ**
	Африка (ударни инструменти) https://www.youtube.com/watch?v=Ba3zSwN1__U **Индија (ситар)** https://www.youtube.com/watch?v=zVqvd6mhat8 **Америка (бенџо)** https://www.youtube.com/watch?v=GXcRI0BdioE&list=PLjYWL9V9dSDzXcrEj5MBZ7ojJ3piIOiXv **Русија (балалајка)** https://www.youtube.com/watch?v=qn06W-iBfkQ **Швајцарија (алпскирог)** https://www.youtube.com/watch?v=lMr492aUST0 **Кина (пипа, зенг, руан, јанкин)** https://www.youtube.com/watch?v=B-Y4ncLy9LA **Бразил (беримбау)** https://www.youtube.com/watch?v=fEjUMggIcok **Грција - (бузуки)** https://www.youtube.com/watch?v=zx-a_17OVc4
6.	**Симфонија**
	„Класична симфонија“ (фрагменти од сите ставови) – С. Прокофјев (во листата) **„Пасторална симфонија“**- Л.В.Бетовен https://www.youtube.com/watch?v=fRg0K5rgXog **„V симфонија“**, **e-moll** - П.И.Чајковски

	https://www.youtube.com/watch?v=oLLglXh-XIw
7.	**НАРОДНИ ОРА**
	„Беровка“- женско оро **„Тешкото“ - машко** **„Потрчано оро“ – мешано** **„Жетварка“- мешано** **„Невестинско“- женско** **„Водичарско оро“- женско** **„Тресеница“ – женско оро** **„Повардарски игри“- мешано оро** **„Valle e kombinuar “/„Мешано оро“** https://www.youtube.com/watch?v=9UUV1pk7pM0 **„ Vallja Nuseve“/„Невестинско оро“-женско оро** **„ Vallija e Chegrane“ / „Чегранско“ – машко оро** **„ Asan aga“/„Тешко машко оро“ – машко оро** **„ Suita“/„Сплет на ора“ –мешано оро** **„ Shota“/„Шота“- мешано оро** **„Gajde“/„Гајдарско“ – машко оро** **„Valle dyshe Dibrane“/ „Дебарско оро двојка“ –машко оро** **https://www.youtube.com/watch?v=vmhjfF-fWII** **„Semazen“/„ Семазен“ (обредно)** **„Pembe Pembe “/ „Розево Розево“** **,,Свекрвино коло’’** https://www.youtube.com/watch?v=JCT5ndFHHcs **,,Моравац’’- мешано оро** https://www.youtube.com/watch?v=8ipUum5S1Ug **„Чачак коло“**-мешано оро https://www.youtube.com/watch?v=eisq2319P7U **,,Kovačko oro”/„Оро на ковачот“-** мешано оро **„Романо оро“/„Ромско оро“** - мешано оро **,,Afi Dudi”/„Благодарам Дуди“**-женско оро **„Anterija kolo“** – мешано оро

	„Treambura pamporea“/„Се тресе возот“ - машко оро **„Авдушка“ обработка Исмет Алајбеговиќ -Шербо -** мешано оро
8.	**ОРА КАЈ ДРУГИТЕ НАРОДИ ВО РЕГИОНОТ И СВЕТОТ**
	Грција -Сиртаки https://www.youtube.com/watch?v=5iR2bO9vEUc **Бугарија –Граовско хоро** https://www.youtube.com/watch?v=mugAPuxucCY **Србија- Игре из Западне Србије** https://www.youtube.com/watch?v=NBHMgfJAB4g **Албанија- Тропоја игри** https://www.youtube.com/watch?v=3cgJ4kLzmlE **Босна - Сарајевско поље** https://www.youtube.com/watch?v=ZSM2ZFk7a84 **Хрватска - коло** https://www.youtube.com/watch?v=4qKyGKYU9nw **Словенија- Штајериш, Еинсполка** https://www.youtube.com/watch?v=vBg9zoDRjho
9.	**ФОЛКЛОРНИ ИГРИ НИЗ СВЕТОТ**
	Африка-Машки и женски Зулу танц https://www.youtube.com/watch?v=HxhhF_nHxIs&t=30s **Кина –Танци од Хан династија** https://www.youtube.com/watch?v=b0EjYt7KtMY **Германија – Баварски игри** https://www.youtube.com/watch?v=bQ9g5zFQwEI **Русија- Руски фолклорни игри од Сибир (Березка)** https://www.youtube.com/watch?v=pQkmqK5U5Uo **Америка – Американски фолклорни игри** https://www.youtube.com/watch?v=j53YsKCSXps **Саудиска Арабија –Арапски традиционален машки танц** https://www.youtube.com/watch?v=_hrQBBF7A4Q **Перу -Валича** https://www.youtube.com/watch?v=FCW9RSHmc0I

	Франција –Мостот на Аленцон https://www.youtube.com/watch?v=GJGfDvZMHTo **Турција- Храбар војнички танц** https://www.youtube.com/watch?v=v4twNZMI-sg **Словачка –Паршовиански чардаш** https://www.youtube.com/watch?v=F4T8zhOeeg4 **Шкотска –Стратспеј и тилот** https://www.youtube.com/watch?v=Be59_bdC-6w **Кенија- Карапапала** https://www.youtube.com/watch?v=zmky1VZ0rGU **Бразил- Маракату** https://www.youtube.com/watch?v=0Of1pKfcnjE

ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ	Наставните содржини по предметот музичко образование во VIII одделение на деветгодишното основно образование овозможуваат интегрирано внатрешно планирање помеѓу наставните теми, како и надворешно планирање со други наставни предмети. Наставната тема „Изведбени активности" се состои од пеење, свирење на детски музички инструменти и музичко изразување и творење внатрешно интегрирани меѓу себе. Со тоа се овозможува многу полесно изведување и реализирање на предвидените наставни содржини. Програмата предвидува и можност учениците да се запознаат со песни на македонски јазик и на јазиците од народите кои живеат во нашата држава преку пеење, свирење и музичко изразување. Во прилог на програмата е дадена листа на песни (по слух и ноти) од кои наставникот прави избор за да ги реализира во текот на годината. Наставникот избира песни на јазикот на кој ја реализира наставата. Во втората наставна тема „Слушање музика" посочени се музички дела од различни автори, земји, епохи и стилови (види Прилог кон програмата) од кои наставникот може да прави избор според интересот и потребите на учениците. Третата наставна тема ги продлабочува знаењата од претходните одделенија и воведува нови содржини од областа на музичката писменост. Четвртата тема ги запознава учениците со народните ора на македонскиот народ и народите кои живеат во нашата држава. Во севкупното планирање на содржините на наставниот предмет музичко образование треба да се вклучуваат и планирања кои се поврзани со вреднувањето на постигањата на учениците за време на реализацијата на наставната програма. Тоа подразбира дека вреднувањето треба да е дел и од дневните, тематските и од глобалните планирања на наставниот процес. Планирањето на наставата по музичко образование треба да биде во координација со наставниот план и програмата за овој предмет и да ги опфаќа програмските содржини на сите теми. При реализацијата на наставната програма по музичко образование, наставникот треба да го наградува ученикот со мотивирачки зборови, бидејќи се работи за наставен предмет по кој ученикот треба да поседува и талент.
Оценување на постигањата на учениците	**ДИЈАГНОСТИЧКО ПРОВЕРУВАЊЕ** На почетокот на учебната година наставникот врши дијагностичко проверување со цел да ја спознае состојбата таква каква што е, во функција на квалитетното планирање и реализирање на идните активности. Дијагностичкото проверување наставникот може да го реализира со примена на повеќе инструменти како што се: дијагностички тестови и усни прашања. Добиените одговори се слика на ученичките предзнаења во најширока смисла на зборот и претставуваат основа за планирањата за реализација на наставната програма и процесот на оценување во текот на наставната година.

	ФОРМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ Во текот на наставата по музичко образование во шесто одделение се препорачува формативно следење кое ќе овозможи формирање на објективни описи како повратна информација за постигањата на учениците во определен временски период. Формативното следење на постигањата на учениците наставникот може да го реализира со користење на повеќе методи за оценување: • разговори наставник/ученик; • усни презентации; • домашни работи; • собирање на детски изработки, творби, искази и сл. од учениците. • детски изработки, творби, искази и сл. треба, во текот на целата година, да им се достапни на родителите за да можат да придонесат во квалитетната реализација на наставата. • селектирани изработки, творби, искази и сл. се пренесуваат во наредното, повисоко одделение. **СУМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ** Врз основа на формативното оценување се формираат сумативни бројчани оценки. Во текот на учебната година учениците се оценуваат најмалку со две оценки во текот на едно полугодие, а се утврдуваат со полугодишни и годишни оценки. Оценувањето на постигањата на учениците ќе биде со бројчана оценка (од 1 до 5). НАПОМЕНА: Во текот на наставата редовно се следат и вреднуваат постигањата на учениците, се прибираат показатели за нивните активности, мотивираноста за музичко изразување, ангажираноста на учениците, посветеноста во работата, како и тимската работа. При следењето на постигањата на учениците, наставникот треба особено да внимава на индивидуалниот пристап во постигањата на секој ученик. Континуирано ги следи, проценува и оценува активностите, креативноста на ученикот и инплементацијата на неговите знаења, однесувањето на ученикот и постигнатите резултати во областа на знаењата и умеењата и позитивните промени во карактерот на личноста на ученикот. За проверка на постигањата на резултатите од учење ќе се користат усни и писмени проверувања, наставни листови (проверка на тема) и други средства, постапки и методи, пр. инструменти за вреднување (чек листи, дескриптивна скала, аналитичка и др.), повратна информација (усна и писмена) и сл.
Материјално-технички и просторни услови	За постигнување на целите на наставата по музичко образование неопходно е стручно осмислена и планирана примена на различни наставни средства како и опремен музички кабинет со следните наставни средства: музички систем, телевизор, ДВД, компјутер со соодветни програмски пакети со музички програми, Smart –

	табла, фонотека (збирка на аудио-видео ЦД), детски музички инструменти и др. За успешна и целосна реализација на наставната програма потребно е да се организираат и активности кои го менуваат местото на реализацијата на часот/часовите (институции на културата и други институции) каде учениците ќе посетуваат настани: концерт, опера, балет и други музички настани. Пример: посета на Македонската филхармонија, Македонската опера и балет, Националната установа Ансамбл за народни игри и песни „Танец“, културно-уметнички друштва и други културни установи.
Литература и други извори	**За реализација на наставната програма неоходни се:** 1. учебник одобрен од министер за образование и наука; 2. музички лексикони; 3. зузички енциклопедии; 4. збирка на вокално-инструментални композиции или поединечни партитури; 5. збирка на народни песни и ора; 6. друг вид литература која е од значење за реализација на програмата; 7. Интернет, музички софтвери.

НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Наставата по предметот *музичко образование* може да ја изведува лице кое завршило:
- студии по музичка уметност – оддел за музичка теорија и педагогија, VII/1 или 240 ЕКТС;
- студии по музичка уметност, други оддели, VII/1 или 240 ЕКТС, и со стекната педагошко-психолошка и методска подготовка на акредитирана високообразовна установа.

ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Датум на започнување: 1.9.2019 година

ПОТПИС И ДАТУМ НА УТВРДУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по **музичко образование** за VIII (осмо) одделение на деветгодишното основно образование, на предлог на Бирото за развој на образованието, ја утврди

Број 12-5386/1
10.5.2019 година

МИНИСТЕР,

____
Dr. Arbër Ademi

Изготвил: работна група, координатор д-р Анкица Витанова, раководител на одделение
Контролирал: Трајче Ѓорѓијевски, раководител на одделение
Одобрил: м-р Митко Чешларов, раководител на сектор